

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta ta' l-24 ta' Mejju, 2005

Citazzjoni Numru. 1108/1996/1

Nadine Carbone

Versus

Brian Grixti u Gordon Bartoli

F'din il-kawża l-attriċi qiegħda tfittex għad-danni li garrbet f'incident tat-triq.

lċ-citazzjoni tgħid illi waqt illi l-attriċi kienet qiegħda ssuq il-vettura tagħha numru N-4824 fi Triq George Borg Olivier, San Ġiljan, ħabtet mal-vettura numru D-8098 misjuqa mill-konvenut Brian Grixti. L-incident seħħ bi ħtija tal-konvenuti jew ta' xi wieħed minnhom, għax l-attriċi kienet qiegħda ssuq fuq in-naħa tagħha tat-triq u b'velocità normali meta l-vettura tal-konvenut Grixti baqgħet dieñla fiha, forsi għax kienet imġiegħla tagħmel hekk mill-vettura misjuqa mill-konvenut l-ieħor, Bartoli. Minħabba f'hekk il-vettura ta' l-attriċi kellha ħafna ħsara u l-attriċi wkoll korriet u garrbet debilità permanenti fuq il-persuna tagħha.

Billi għalxejn sejñet lill-konvenuti biex jagħmlu tajjeb għad-danni, l-attriċi fetħet din il-kawża u qiegħda titlob illi l-qorti, wara li tgħid illi l-incident seħħ bi ħtija tal-konvenuti weħdedhom, jew tgħid bil-ħtija ta' min minnhom seħħ, tillikwida d-danni li garrbet l-attriċi u tikkundanna lill-konvenuti jew lil min minnhom jaħti jħallsu d-danni hekk likwidati, flimkien ma' l-imgħax minn dakinhar tal-prezentata taċ-ċitazzjoni u l-ispejjeż, fosthom dawk ta' ittra legali u ta' żewġ ittri uffiċjali.

Il-konvenut Brian Gixti ressaq l-eċċezzjoni illi l-incident ma seħħx bi ħtija tiegħu iżda bi ħtija tal-konvenut l-ieħor Bartoli, u għalhekk huwa dan li għandu jagħmel tajjeb għad-danni.

Il-konvenut Bartoli ressaq l-eċċezzjoni illi hu ma għandu xejn mill-ħtija.

L-incident seħħ fit-22 ta' Mejju 1994, fl-4.30 a.m. u seħħ hekk:

L-attriċi kienet qiegħda ssuq fi Triq George Borg Olivier, sejra mill-Balluta lejn Spinola. X'ħin kienet fil-liwja li ssib hekk kif taqbez il-Balluta, ħdejn *City of London Bar*, ġew lejha żewġ vetturi mid-direzzjoni opposta. Dik misjuqa mill-konvenut Gixti kienet fuq il-lemin tal-vettura l-oħra, misjuqa mill-konvenut Bartoli, u għalhekk ġiet fuq in-naħa l-ħażina tat-triq; sabet lill-vettura ta' l-attriċi quddiemha u ħabtet magħha. Saret ħafna ħsara liż-żewġ vetturi, u kemm l-attriċi kif ukoll il-konvenut Gixti korrew. Il-konvenut Bartoli, is-sewwiq tal-vettura l-oħra, li kien fuq in-naħa tiegħu tat-triq, għalkemm ma setax ma ntebaħx bl-incident, ma waqafx biex jagħti l-għajjnuna u ħarab.

L-attriċi ma tiftakar xejn mill-incident għax bid-daqqa li ħadet tilfet il-memorja.

Bartoli xehed illi Gixti kien qiegħed isuq quddiemu, bil-mod, iżda meta hu fittex li jaqbzu Gixti zied fil-veloċità biex ma jħallihx jaqbzu. Bartoli kompli jgħid illi Gixti beda jsuq lejn nofs it-triq biex lilu ma jħallihx jaqbzu, u kien aktar moħħu f'Bartoli li kien warajh milli fit-triq quddiemu:

... .. kif għaddejt ir-*restaurant Chains* ipprovajt naqbez lil din il-karrozza *Talbot* [ta' Gixti] peress illi d-*driver* tagħha kien qed isuq bil-mod.. Kif ġejt ma' ġenbu biex naqbzu huwa zied fl-*speed* biex ma jħallinix naqilgħu. Fil-frattemp kienet ukoll niezla karrozza mid-direzzjoni

opposta u allura kelli nerġa' nislowja biex nidhol warajh. ... [A]ħna bqajna sejr in fl-istess triq u jiena innotajt li kien il-ħin kollu jħares minn ġol-mera tal-karrozza u jdawwar persuntu lura biex jara fejn kont. Huwa kien ukoll il-ħin kollu jsuq il-karrozza tiegħu min-nofs tat-triq u moħħu fina. ... [M]eta wasalna fejn il-*Park Towers* fejn hemm liwja fit-triq, tat-*Talbot* kien fuq in-naħa l-oħra tat-triq, u *cioè* fuq ir-*wrong side* ta' din l-istess triq. ... [D]ak il-ħin tfaċċat karrozza oħra mid-direzzjoni opposta u tat-*Talbot* spiċċa *head-on* fuq din l-istess karrozza. Peress illi jiena kont fuq in-naħa t-tajba ta' din l-istess triq jiena bqajt għaddej normali għal trieqti ...¹ Fir-rakkont ta' Bartoli, il-pika kienet min-naħa ta' Grixti, li kien qiegħed isuq bil-mod u ma jħallihx jaqbzu; fil-verżjoni ta' Grixti, il-pika kienet min-naħa ta' Bartoli, li kien qiegħed isuq b'mod aggressiv ħafna. Grixti qal illi Bartoli kien warajh, idoqqlu l-*horn* u jteptiplu d-dwal meta kienu niżlin in-niżla ta' ħdejn il-*Pizza Hut* ta' San Ġiljan, jipprova jaqbzu iżda ma setax għax it-triq dejqa u kien hemm it-traffiku. Grixti tah opportunità li jaqbzu meta dar mar-*roundabout* ta' quddiem l-Għassa tal-Pulizija ta' San Ġiljan biex Bartoli jkun jista' jibqa' għaddej dritt lejn il-Balluta, iżda Bartoli baqa' jdur warajh bl-istess atteġġjament aggressiv.

... I decided to turn off and go around the roundabout near the Police Station in Saint Julians to avoid him so he can just continue going, but he continued to follow me ... around the roundabout twice: I went around once, and then he kept following me, and I went around again. He was doing the same thing, hooting his horn and flashing his lights. I proceeded to keep on going to my house, that was in Balluta Bay; I was going driving along in front of Park Towers, past Saint Julians pitch, and before that he was still hooting the horn, flashing his lights, ... making me uncomfortable. ... I was regressing speed so he overtook me near Saint Julians pitch. ... [H]is car then all of a sudden went in the middle of the road and ... I couldn't brake right away. ... I couldn't go to my left into the sea, so I tried to go around him because he was blocking the road,

¹ Fol. 63.

in the middle and when I went around him unfortunately I hit the oncoming car.²

Iż-żewġ konvenuti ma qablux bejniethom ukoll dwar jekk Bartoli kellux passiġġieri miegħu. Grixti jgħid illi seta' jara li Bartoli kien waħdu, għalkemm stqarr illi ma huwiex ċert għal kollox³, waqt li Bartoli qal li kellu żewġ passiġġieri miegħu illi t-tnejn xehdu u ikkorroboraw il-verżjoni tiegħu.

Fejn x'aktarx jaqblu ż-żewġ konvenuti hu fejn jagħtu l-impressjoni illi kollox seħħ b'veloċitajiet x'aktarx baxxi.

Il-qorti iżda temmen illi r-rakkonti taż-żewġ konvenuti huma kuluriti mix-xewqa ta' kull wieħed minnhom illi jnaqqas il-ħtija tiegħu u jitfa' l-ħtija fuq l-ieħor. Li joħroġ bi żgur mir-rakkonti huwa illi, għal xi raġuni jew oħra, inħolqot pika bejniethom fit-triq u, għalkemm ħadd minnhom issa ma jammettiha, kull wieħed minnhom ried joħroġ "ta' raġel" billi ma jċedix lill-ieħor. Il-qorti għalhekk temmen illi l-episodju kien ħafna aktar enerġiku minn kif jirrakkontawh il-konvenuti, b'ħafna ġiri bla għaqal, tlielaq, piki u provokazzjonijiet. Li kieku l-incident seħħ b'veloċitajiet baxxi, il-ħsara fiż-żewġ vetturi li ħabtu ma kinitx tkun daqshekk kbira. Li kieku Grixti kien qiegħed isuq, kif qal hu⁴, bi tletin kilometru fis-siegħa, kien jilħaq jieqaf bla diffikoltà meta Bartoli kiser u waqaf quddiemu.

Il-qorti għalhekk aktar temmen illi ż-żewġ konvenuti kienu qegħdin itellqu t-tul kollu ta' Triq George Borg Olivier, bla xejn ma qiesu l-perikolu li kienu qegħdin joħolqu għal sewwiqa oħra fit-triq, fosthom l-attriċi. It-tnejn li huma, għalhekk, jaħtu għal dak li ġara, u, billi l-imġieba tagħhom turi *culpa lata quæ dolo æquiparatur*, għandhom iwieġbu flimkien *in solidum* għad-danni li ħolqu⁵.

Ngħaddu issa għal-likwidazzjoni tad-danni.

Għall-għanijiet ta' likwidazzjoni ta' *damnum emergens*, l-attriċi esebiet prospett, imsaħħaħ b'riċevuti, illi juri illi għamlet spejjeż ta' tnax-il elf, erba' mija u erbgħa u tmenin lira u erbgħa u sittin ċenteżmu (Lm12,484.64) minħabba l-incident. Dan il-prospett ma ġiex kontestat mill-konvenuti iżda l-qorti tosserva illi fil-prospett l-attriċi daħħlet ukoll id-drittijiet tal-periti ġudizzjarji — b'kollox sitt mija u tmienja u

² Foll. 77 et seqq.

³ Fol. 82.

⁴ Fol. 91.

⁵ Art. 1049(1), Kod. Civ.

erbgħin lira u ħamsin ċenteżmu (Lm648.50) — illi jidħlu fit-taxxa ta' spejjeż ġudizzjarji, u għalhekk, sabiex l-attriċi ma titħallasx darbtejn ta' dawn l-ispejjeż, il-qorti sejra tnaqqas is-somma ta' sitt mija u tmienja u erbgħin lira u ħamsin ċenteżmu (Lm648.50) mis-somma ta' tnax-il elf, erba' mija u erbgħa u tmenin lira u erbgħa u sittin ċenteżmu (Lm12,484.64) li tirizulta mill-prospett, u għalhekk jifdal ħdax-il elf, tmien mija u sitta u tletin lira u erbatax-il ċenteżmu (Lm11,836.14).

Il-qorti tosserva wkoll illi l-attriċi qiegħda titlob ħamest elef u ħames mitt lira (Lm5,500) għall-ħsara fil-karrozza tagħha. Mill-atti taċ-ċitazzjoni numru 982/1997 fl-ismijiet Hugh P Zammit nomine versus Gordon Bartoli et, li nstemgħet flimkien ma' din il-kawża, il-qorti setgħet tara wkoll illi l-assikuratur tal-vettura ta' l-attriċi għa għamel tajjeb għad-danni u kien surrogat fid-drittijiet tas-sid, u għalhekk l-attriċi ma tistax terġa' titlob kumpens għal dawn id-danni. Għal din ir-raġuni għandu jsir tnaqqis ieħor ta' ħamest elef u ħames mitt lira (Lm5,500), u jifdal sitt elef, tliet mija u sitta u tletin lira u erbatax-il ċenteżmu (Lm6,336.14) bħala *damnum emergens*.

Ngħaddu issa biex inqisu l-*lucrum cessans*.

Il-ħajja ta' l-attriċi nbidlet radikalment wara l-inċident. Mhux biss garrbet ġrieħi serji fuq ġisimha — ksur ta' għadam ta' sieqha, farrett f'wicħha, uġiġħ f'daharha, ksur fix-xedaq u fi snienha — iżda, u forsi agħar minn hekk, garrbet ukoll ħsara fil-kapaċità intellettuali u mentali tagħha li naqqasilha sew u għal dejjem is-setgħa li taħdem bi qligħ.

Sabiex iġġinuha tasal għal konklużjoni dwar kif id-debilità ta' l-attriċi tolqot is-setgħa tagħha li taħdem bi qligħ, il-qorti ħatret espert tal-għadam, espert psikjatra u espert psikologu. Dawn sabu illi l-attriċi għandha debilità li ma tfieq minnha ta' tmienja fil-mija (8%), sebgħa fil-mija (7%) u bejn għaxra u ħmistax fil-mija (10-15%) rispettivament f'dawk il-kapaċitajiet li jidħlu fil-kompetenza professjonali tagħhom. Ma saritx perizja dwar il-ħsara fix-xedaq u fisnien.

Il-qorti, wara li qieset illi, qabel l-inċident, l-attriċi kellha impjeg tajjeb ma' ditta ta' awdituri u kellha prospetti tajbin, u, issa, wara l-inċident, tista' tagħmel biss xogħlijiet li ma jeħtigux konċentrazzjoni ta' attenzjoni jew aġilità mentali u

intellettuali, qieset ukoll illi l-attriċi għadha u sejra tibqa' tbatu minn uġigħat f'daharha u f'sieqha, u qieset ukoll ir-relazzjonijiet u t-twegibiet ta' l-esperti mqabbda minnha, tgħid illi l-attriċi garrbet telf ta' għoxrin fil-mija (20%) fil-kapaċità tagħha li taħdem bi qligħ.

L-attriċi kellha tnejn u għoxrin (22) sena meta korriet; għalhekk *multiplier* ta' tletin (30) sena jkun xieraq fiċ-ċirkostanzi.

Il-qorti qieset ukoll l-impjeg illi l-attriċi kellha meta korriet, il-prospetti li kellha dak iż-żmien, u l-fatt illi dan kien f'dax-il sena ilu; qieset ukoll it-tul tal-*multiplier* u ż-żjidiet illi x'aktarx jingħataw fil-gejjieni, u hija tal-fehma illi jkun xieraq illi l-kalkoli jsiru fuq dħul medju ta' sitt elef lira (Lm6,000) fis-sena.

Lucrum cessans għalhekk jiġi $Lm6,000 \times 30 \times 0.2 = Lm36,000$ sitta u tletin elf lira.

Sabiex tpatti għall-fatt illi l-ħlas sejjer isir aktar minn f'dax-il sena (11) wara l-inċident iżda l-attriċi sejra wkoll iddañhal issa d-dħul tal-gejjieni, il-qorti tordna illi l-imgħaxijiet jibdew igħaddu millum iżda ma jsir ebda tnaqqis mis-somma likwidata bħala *lucrum cessans*.

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti tillikwida d-danni fis-somma ta' sitt elef, tliet mija u sitta u tletin lira u erbatax-il ċenteżmu (Lm6,336.14) *damnum emergens* u sitta u tletin elf lira (Lm36,000) *lucrum cessans*, b'kollox tnejn u erbgħin elf tliet mija u sitta u tletin lira u erbatax-il ċenteżmu (Lm42,336.14).

Il-qorti taqta' l-kawża billi, wara li tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti, u tgħid illi t-tnejn jaħtu għall-inċident u għandhom jagħmlu tajjeb għad-danni flimkien *in solidum*, tillikwida d-danni fis-somma ta' tnejn u erbgħin elf tliet mija u sitta u tletin lira u erbatax-il ċenteżmu (Lm42,336.14), u tikkundanna lill-konvenuti flimkien *in solidum* iħallsu lill-attriċi d-danni hekk likwidati flimkien ma' l-ispejjeż kollha tal-kawża u l-imgħax legali millum.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----